

NAFAS OLIISH AZOLARINING ANATOMO-FIZIOLOGIK XUSUSIYATLARI

*Umarova Ra'nogul Olimjm qizi
Ravshanova Qorako'z Uchqun qizi
Ergashova Iroda Akbarali qizi*

Siyob Abu Ali ibn Sino nomidagi Jamoat salomatligi texnikumi

Anotatsiya: Ushbu maqola nafas olish azolarining anatomo-fiziologik xususiyatlarini to'liq ochib berish, nafas olish azolaridagi kasalliklar va bu kasalliklar yechimi uchun mo'ljallangan.

Kalit so'zlar: Nafas olish azolari, o'pka kasalliklari, astma kasalligi, allergik kasalliklar.

Annotation: This article is intended to fully reveal the anatomo-physiological features of the respiratory tract, diseases of the respiratory tract and the solution of these diseases.

Key words: respiratory diseases, lung diseases, asthma, allergic diseases.

Nafas olish tizimi burun va og'izdan bir oz tashqaridagi nafas olish zonasidan bosh va ko'krak qafasidagi o'tkazuvchi havo yo'llari orqali alveolalargacha cho'ziladi, bu erda alveolalar va ularning atrofida oqayotgan kapillyar qon o'rtasida nafas olish gazlari almashinuvi sodir bo'ladi. Uning asosiy vazifasi kislorod yetkazib berishdir (O_2) o'pkaning gaz almashinadigan hududiga, u erda ish yoki faoliyatning keng diapazonida zarurat tug'ilganda alveolalar kapillyarlari orqali o'tadigan qonni kislorod bilan ta'minlash uchun alveolalar devorlariga va orqali tarqalishi mumkin. Bundan tashqari, tizim quyidagilarni ham bajarishi kerak: (1) alveolyar kapillyarlardan o'pkaga kiradigan karbonat angidridni teng miqdorda olib tashlash; (2) o'pkaning havo yo'llarida tana harorati va suv bug'ining to'yinganligini ushlab turish (yuzaki suyuqliklar va hujayralarning hayotiyiligi va funktsional imkoniyatlarini saqlab qolish uchun); (3) bepushtlikni saqlash (infektsiyalarni va ularning salbiy oqibatlarini oldini olish uchun); va (4) nafas olish zarralari va qarigan fagotsitik va epiteliya hujayralari kabi ortiqcha sirt suyuqliklari va qoldiqlarini yo'q qilish. U butun umri davomida ushbu talabchan vazifalarning barchasini uzluksiz bajarishi va buni ishlash va energiyadan foydalanish nuqtai nazaridan yuqori samaradorlik bilan bajarishi kerak. Tizim sigaret tutuni va sanoat changining yuqori konsentratsiyasi yoki uning himoya mexanizmlariga hujum qiladigan yoki yo'q qiladigan yoki ularning ishlamay qolishiga olib keladigan o'ziga xos patogenlarning past konsentratsiyasi kabi jiddiy haqoratlar tufayli suiiste'mol qilinishi va uni bosib ketishi mumkin. Odatdagidek, bunday haqoratlarni engish yoki qoplash qobiliyati uning tuzilishi va funktsiyasining nafis kombinatsiyasidan dalolat beradi. Inson nafas olish yo'llarining murakkab tuzilishi va ko'plab funktsiyalari 1994-rasmda ko'rsatilganidek, Xalqaro Radiologik Himoya Komissiyasining (ICRP 1) Vazifalar guruhi tomonidan qisqacha tavsiflangan. taxminan 0.2 litr. Ular nafas olayotgan havoni tartibga soladi va uni konvektiv (ko'p) oqim orqali terminal bronxiolalarga olib boradigan taxminan 65,000 XNUMX nafas olish yo'llariga tarqatadi. To'lqinlar hajmining oshishi bilan konvektiv oqim nafas olish

bronxiolalariga chuqurroq gaz almashinuvida hukmronlik qiladi. Qanday bo'lmasin, nafas olish yo'llarining konvektiv old qismidan alveolyar yuzalargacha bo'lgan masofa etarlicha qisqa, shuning uchun samarali CO₂-O₂ almashinuvi molekulyar diffuziya orqali sodir bo'ladi. Bundan farqli o'laroq, diffuziya koeffitsientlari gazlarga qaraganda kichikroq bo'lgan havodagi zarrachalar to'lqinlar havosida to'xtatib turishga moyil bo'lib, ularni cho'ktirmasdan chiqarishi mumkin.

Bronxial astma – bu inson nafas olish tizimining surunkali yallig'lanishi.

Kasallik bolalik davrida (o'n yoshgacha) rivojlanishi mumkin, lekin to'g'ri davolash usullari qo'llanilganda butunlay sog'ayib ketish mumkin.

Astma to'rt bosqichda sodir bo'ladi: intermittiv, ya'ni davriy (kasallikning kuchayishi va astmatik xurujlar oyiga bir yoki ikki marta sodir bo'lishi mumkin); yengil darajadagi persistiv (kasallikning kuchayishi va astmatik xurujlar har hafta sodir bo'ladi); o'rta darajadagi persistiv (kasallikning kuchayishi har kuni, xurujlar esa kechasi bir necha marta sodir bo'ladi); og'ir darajadagi persistiv (kasallik kun davomida kuchayadi, kechasi doimiy ravishda xuruj bo'lib turadi).

Kasallik bronxlar yallig'lanish, shish yoki balg'am quyqalari tufayli torayib ketganda paydo bo'ladi. Astma turli sabablarga ko'ra paydo bo'lishi mumkin: irsiy moyillik; allergiya (chang va gulchanglar, hayvon junlari, oziq-ovqat va kimyoviy moddalarga nisbatan); noqulay muhit (tamaki tutuni, bezovta qiluvchi gazlar); bakterial va virusli turdagi infeksiyalar (bronxit,); dori vositalari (yallig'lanishga qarshi, harorat tushiruvchi, og'riq qoldiruvchi vositalar); stress, qo'rquv, boshqa hissiy kechinmalar; me'yordan ortiq jismoniy faollik.

O'pkaning surunkali obstruktiv kasalligi nafas olishda qiyinchiliklarga olib keladigan o'pka kasalliklari guruhining nomi.

Bunga quyidagilar kiradi:

- — o'pka havo qoplarining(alveolalarining) shikastlanishi
- surunkali bronxit — nafas yo'llarining uzoq muddatli yallig'lanishi

O'SOK — bu asosan chekuvchi o'rta yoki katta yoshdagi odamlarga ta'sir qiladigan keng tarqalgan kasallik. Ko'p odamlar ular borligini tushunmaydilar.

Nafas olish bilan bog'liq muammolar vaqt o'tishi bilan asta-sekin kuchayib boradi va normal faoliyatingizni cheklashi mumkin, ammo davolanish vaziyatni nazorat ostida saqlashga yordam beradi.